

**БУЛГАН АЙМГИЙН
СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗАР**

Анхдагчдын өргөн чөлөө 1-120,
Жаргалант, 5 дугаар баг, Булган сум,
Булган аймаг, 63082 Утас: 99108725
Цахим шуудан: Bulgan.soyol@bu.moc.gov.mn
Цахим хаяг: Bu.moc.gov.mn

2025.12.10 № 01/381
танай 2025.11.19 -ны № 01/652 -т

СОЁЛЫН ӨВИЙН ҮНДЭСНИЙ ТӨВД

Соёлын биет бус өвийг олон улс, улс, бүсийн хэмжээнд сурталчлан түгээн дэлгэрүүлэхэд хувь нэмрээ оруулсан иргэнийг алдаршуулах зорилгоор жил бүр шалгаруулдаг “Улсын Шилдэг өвлөн уламжлагч”-д нэр дэвшүүлж буй өвлөн уламжлагчийн материалыг хүргүүлэв.

Хавсралт ¹³ хуудастай.

ДАРГА-2

Г.АЛДАРМӨНХ

D /2025-A5 blanc/
6325030201

**БУЛГАН АЙМГИЙН
САЙХАН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА**

Олимпын 5-509, Хүрэмт 5 дугаар баг,
Сайхан сум, Булган аймаг, 63163, Утас: 7034-2106,

Цахим шуудан: bu.saikhan99@gmail.com

Цахим хуудас: Булган аймаг Сайхан сум

2025.11.28 № 01/265

танай _____-ны № _____-т

**БУЛГАН АЙМГИЙН СОЁЛ
УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗАРТ**

Тус сумын Ундрах 4 дүгээр багийн иргэн Цэрэн овогтой Батсүрэн /РД:ЧТ66022519/ нв Соёлын биет бус өв өвлөн уламжлагч иргэн мөн болох нь үнэн болно.

ЗАСАГ ДАРГА

М.ГАНБОЛД

СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ УЛАМЖИЛЖ, СУРТАЛЧЛАН ТҮГЭЭН
ДЭЛГЭРҮҮЛЭХЭД ОНЦГОЙ ХУВЬ НЭМЭР ОРУУЛСАН ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧИД
УРАМШУУЛАЛ ОЛГОХ ЖУРМЫН ДАГУУ НЭР ДЭВШҮҮЛЭХ ӨВЛӨН
УЛАМЖЛАГЧИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

1. Овог: Цэрэн
2. Нэр: Батсүрэн
3. Регистрийн дугаар: ЧТ66022519
4. Нас: 59
5. Хүйс: Эмэгтэй
6. Яс үндэс: Халх
7. Бүртгэлтэй хаяг: Булган аймаг Сайхан сум
8. Ажлын газрын үндсэн захиргаа: Тэтгэвэрт
9. Боловсрол, мэргэжил эзэмшсэн байдал /он дарааллаар/

№	Төгссөн сургууль	Суралцсан хугацаа	Эзэмшсэн боловсрол, мэргэжил
1	Улаанбаатар хотын Ерөнхий боловсролын 49-р сургууль	1974-1981 он	Бүрэн дунд
2	Нийтийн аж ахуйн техникийн сургууль	1982-1983 он	Монгол гуталчин

10. Ажил эрхэлсэн байдал /он дарааллаар/

№	Ажлын газрын нэр	Ажилласан хугацаа /он, сараар/	Эрхэлсэн ажил албан тушаал
1	Улаанбаатар хотод Гутлын үйлдвэрт	1983-1990	Монгол гуталчин
2	Хувиараа	1991-2025	Хувиараа

11. Нийт ажилласан жил: 32 жил

12. Үүнээс тухайн салбарт ажилласан жил: 32 жил

13. Шагнагдаж байсан шагналууд:

№	Шагналын нэр	Шагнал, үнэмлэхийн дугаар	Шагнагдсан он
1	Монгол гутал тоноглолын үйлдвэр 50-н жилийн ойн медаль	№11	2025 оны 05 дугаар сарын 17 өдөр

14. Шагнуулах үндэслэл:

Ц.Батсүрэн нь бага наснаасаа ааваасаа зодог шуудаг хийх урлалыг өвлөн суралцаж 32 жил тасралтгүй уламжлалт өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлж улсад болон хувиараа ажиллаж байна. Энэхүү хугацаанд монгол үндэсний бөх, хурдан

морины уяачид, үндэсний сур харваачдад нийт 120 ширхэг монгол малгай, 3-10 нас хүүхдийн зодог шуудаг 320 ширхэг, өсвөр насны залуучуудад-300 ширхэг, насанд хүрэгчдэд-200 гаруй зодог шуудгийг урласан. Хүүхэд, том хүн нийт 170 ширхэг монгол гутлыг урласан амжилттай.

Ц.Батсүрэн нь өөрийн охин А.Ариунаа, Т.Батцэцэг, Т.Эрдэнэчимэг, бага наснаас нь зааж сургасан төдийгүй Булган сумын иргэн Ч.Бямбасүрэн, Ч.Адъяа, П.Батцэцэг, Сайхан сумын иргэн Г.Отгончимэг, Г.Алтанчимэг нарт 2017 оноос өнөөг хүртэл шавь сургалтаар монгол бөхийн зодог шуудаг урлах ур ухааныг өвлөн уламжлуулан сургасаар байна.

Түүний охин А.Ариунаагийн урласан зодог шуудаг, жанжин малгай нь 2014 оны "Сумын шилдэг бренд бүтээгдэхүүн"-ээр шалгарсан. Тэрээр өнөөг хүртэл монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг хөгжүүлэн тогтмол өрхийн үйлдвэрлэлээ өргөжүүлэн хөдөлмөрлөж байна.

15. Шагнуулахад онцгойлон харгалзаж үзэх амжилт: 2025 онд хийсэн бүтээлийн тоо Жанжин малгай-25, зодог шуудаг-22, монгол гутал-15-ыг урлаж сум орон нутгийн болон улсын үзэсгэлэн худалдаанд амжилттай оролцсон. "Нүүдэлчин" дэлхийн соёлын фестивальд монгол бөхийн зодог шуудаг иж бүрдэл бүтээлээр оролцож Бүтээлч үйлдвэрлэлийн төрөлд "ШИЛДЭГ ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧ"-аар тодорсон.
16. Ямар шагналд нэр дэвшүүлж буй санал: 2025 оны "Шилдэг өвлөн уламжлагч" шагналд.
17. Хамт олны саналын хувь: 100%
18. Шагналыг хүлээн авах /байгууллагын/ хариуцсан ажилтны нэр, утасны дугаар, мэйл хаяг: bulgan.soyol@bu.mos.gov.mn утасны дугаар 70343500.
19. Ц.Батсүрэн Хаан банк: 67000500 5279003610, утасны дугаар 99916448, 88616619

ТОДОРХОЙЛОЛТ БИЧСЭН:

Соёл гэгээрлийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн

Н.МӨНХЗАЯА

ХЯНАСАН:

Соёлын урлагийн хэлтсийн дарга

Д.БААСАНЖАВ

ТАНИЛЦСАН:

ДАРГА-2

Г.АЛДАРМӨНХ

**БУЛГАН АЙМГИЙН
САЙХАН СУМЫН УНДРАХ
БАГИЙН ЗАСАГ ДАРГА**

Ундрах, 4 дүгээр баг, Сайхан сум,
Булган аймаг, 63161, Утас: 90110281,
Цахим шуудан: bu.saikhan99@gmail.com
Цахим хуудас: Сайхан сум, Ундрах баг,

2025.11.28 № 05/107.
танай _____-ны № _____-т

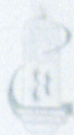
ТОДОРХОЙЛОЛТ

Тус багийн иргэн Цэрэн овогтой Батсүрэн /РД:
ЧТ66022519/ нь хувиараа жижиг дунд үйлдвэр эрхлэгч
иргэн мөн болохыг тодорхойлов.

М.ДАВААЖАВ

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН НЭГДСЭН САН

2025 оны 11-р сарын

11-ны өдөр

Дугаар CVL2511930001018397

ИРГЭНИЙ ҮНЭМЛЭХИЙН ДАВЛАГАА

Улаанбаатар - Байнгор

Үндсэн мэдээлэл:

РД: **чт66022502**

Овог: **Дархан**

Эцэг /эх/-ийн нэр: **Цэрэн**

Нэр: **Батсүрэн**

Яс үндэс: **Халх**

Хүйс: **Эмэгтэй**

Төрсөн:

Төрсөн огноо: **1966-02-25**

Төрсөн газар:

Иргэний үнэмлэх:

Бүртгэлийн дугаар: **633175020391**

Олгосон огноо: **2012-08-27**

Хүчинтэй хугацаа: **0000/00/00**

Хэд дэх: **1**

Гадаад паспорт:

ГП дугаар: **0773648**

Огноо: **2010-02-23**

Иргэний үнэмлэхэд хэвлэгдсэн хаяг:

Амьдарч эхэлсэн он:

Хаяг: **Булган, Сайхан, 4-р баг, Ундрах,**

Байнга оршин суугаа хаягийн өөрчлөлт

Огноо
Аймаг хот
Сум дүүрэг
Баг хороо
Хороолол
Хотхон
Гудамж
Байр
Хашаа хаалга

Огноо
Аймаг хот
Сум дүүрэг
Баг хороо
Хороолол
Хотхон
Гудамж
Байр
Хашаа хаалга

Огноо
Аймаг хот
Сум дүүрэг
Баг хороо
Хороолол
Хотхон
Гудамж
Байр
Хашаа хаалга

Улсын бүртгэгч

(албан тушаал, тэмдэг)

Ц.Оюундалай

(гарын үсгийн тайлал)

**БУЛГАН АЙМГИЙН
САЙХАН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА**

Олимпын 5-509, Хүрэмт 5 дугаар баг,
Сайхан сум, Булган аймаг, 63163, Утас: 7034-2106,
Цахим шуудан: bu.saikhan99@gmail.com
Цахим хуудас: Булган аймаг Сайхан сум

2025.11.28 № 04/265

танай _____-ны № _____-г

**БУЛГАН АЙМГИЙН СОЁЛ
УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗАРТ**

Тус сумын Ундрах 4 дүгээр багийн иргэн Цэрэн овогтой Батсүрэн /РД:ЧТ66022519/ нв Соёлын биет бус өв өвлөн уламжлагч иргэн мөн болох нь үнэн болно.

ЗАСАГ ДАРГА

М.ГАНБОЛД

БУЛГАН АЙМГИЙН
САЙХАН СУМЫН УНДРАХ
БАГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

Ундрах, 4 дүгээр баг, Сайхан сум,
Булган аймаг, 63161, Утас: 90110281,
Цахим шуудан: bu.saikhan99@gmail.com
Цахим хуудас: Сайхан сум, Ундрах баг,

2025.11.28

№

05/107.

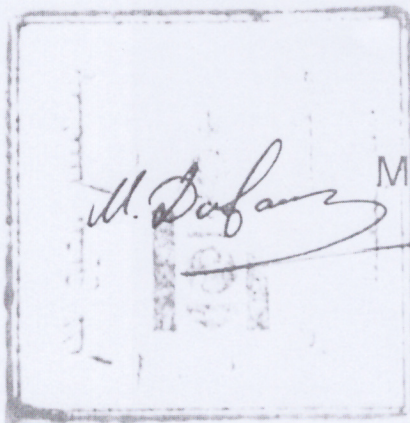
танай

-ны №

-т

ТОДОРХОЙЛОЛТ

Тус багийн иргэн Цэрэн овогтой Батсүрэн /РД:
ЧТ66022519/ нь хувиараа жижиг дунд үйлдвэр эрхлэгч
иргэн мөн болохыг тодорхойлов.

М.ДАВААЖАВ

СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ УЛАМЖИЛЖ, СУРТАЛЧЛАН ТҮГЭЭН
ДЭЛГЭРҮҮЛЖ БАЙГАА АРДЫН УЛАМЖЛАЛТ ГАР УРЛАЛ АЙ САВЫН ТӨРӨЛД МОНГОЛ
БӨХИЙН ЗОДОГ ШУУДАГ УРЛАЛЫГ ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧ Ц.БАТСҮРЭНГИЙН
ТОДОРХОЙЛОЛТ

2025 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдөр

Булган

Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч Ц.Батсүрэн нь 1966 онд Булган аймгийн Сайхан суманд 10 хүүхэдтэй айлын зургаа дахь охин болж мэндэлсэн. Ааваасаа өвлөн уламжилсан 2 дахь үеийн өвлөн уламжлагч бөгөөд 1983 оноос өнөөг хүртэлх хугацаанд 32 жил тасралтгүй өвлөн уламжлуулсаар байна. Түүний аав Даян аварга Сэрээтэрийн Цэрэн нь монгол бөхийн 33 шинжийн 32 шинж нь бүрдсэн бөх, тухайн үед өөрийн болон тэр үеийн бөхчүүдийн зодог шуудгийг урлан шаглаж өгдөг байв. Ээж нь дээл, үндэсний малгай оёдог байсныг 10 хүүхэд нь бүгд өвлөн авсан байна. Түүний төрсөн эгч Ц.Даваасүрэн нь монгол бөхийн өргөөнд бөхийн жанжин малгай урладаг. Тэрээр Бөхийн удамтай учраас хүмүүс удамтай хүний гараас зодог шуудгаа авна хэмээн бэлгэдэн хийлгэдэг байна. Өдгөө Бөхийн эдлэл хэрэгслийг иж бүрдлээр нь урлаж түгээн дэлгэрүүлж буй өвлөн уламжлагч юм.

2.1.1. Үндэсний болон олон улсын хэмжээнд зохион байгуулагдсан уралдаан, тэмцээнд амжилт гаргасан;

2025 онд “Монгол гутлын үйлдвэр”-ийн 50-н жилийн ойн медаль, “Нүүдэлчин” дэлхийн соёлын фестивалд монгол бөхийн зодог шуудаг иж бүрдэл бүтээлээр оролцож Бүтээлч үйлдвэрлэлийн төрөлд “Шилдэг өвлөн уламжлагч”-аар тодорч 1,0 сая төгрөгийн урамшууллыг хүртсэн амжилттай байна.

2.1.2. Соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад зохион байгуулагдсан арга хэмжээнд идэвхтэй оролцсон;

2025 оны 08 дугаар сард Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн Тайж хайрханы бэлд зохион байгуулагдсан Нүүдэлчин дэлхийн соёлын фестивалд Монгол Улсын 21 аймаг, нийслэлийн 1000 гаруй соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч, суралцагч, 27 орны 284 зочин оролцогч, төлөөлөгчид оролцсон. Булган аймаг хүн төрөлхтний соёлын биет бус өвийн жагсаалт болон ЮНЕСКО-ийн яаралтай хамгаалах шаардлагатай соёлын биет бус өвийн жагсаалтад бүртгэгдсэн Монголчууд бидний оршихуй болсон үнэт соёлын биет бус өвүүдээ өвлөн уламжлуулах, сурталчлан таниулах, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор 7 ай савын 362 өвийн төрлөөс эх хэл аман уламжлал, илэрхийллүүд, ардын язгуур урлаг, уламжлалт арга ухаан, уламжлалт гар урлал, уламжлалт баяр наадам, зан үйл, ёс, тоглоом наадгай уриа дуудлага зэрэг 6 ай савд багтах 24 өвийн төрлийг 39 өвлөн уламжлагч түгээн дэлгэрүүлж отгийн тоглолт, үзэсгэлэн, боловсролын хөтөлбөрөөр дамжуулан сурталчилан оролцсон. Тус наадамд Ц.Батсүрэн нь өөрийн гараар урласан монгол бөхийн зодог шуудгийн иж бүрдэлийг дэлгэн оролцсон. Мөн Сайхан суманд зохион байгуулагдсан “Алтан намар”, “Монгол дээл”, “Гоёл чимэглэл” зэрэг үзэсгэлэн худалдаанд оролцож өвлөн уламжлагдаж ирсэн өвийг түгээн дэлгэрүүлж байна.

2.1.3. Өөрийн санаачилгаар соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад арга хэмжээ зохион байгуулсан;

Ц.Батсүрэн нь бага насандаа ааваасаа монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг өвлөн суралцаж 32 жил тасралтгүй уламжлалт өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлж улсад болон хувиараа ажиллаж байна. Энэхүү хугацаанд монгол үндэсний бөх, хурдан морины уяачид, үндэсний сур харваачдад нийт 120 ширхэг монгол малгай, 3-10 нас хүүхдийн зодог шуудаг 320

ширхэг, өсвөр насны залуучуудад 300 ширхэг, насанд хүрэгчдэд 200 гаруй зодог шуудаг, хүүхэд, насанд хүрэгчдийн нийт 170 ширхэг монгол гутлыг урласан. Түүний урласан бүтээлийн тоо хязгааргүй ч барагцаалбал 1110 орчим бүтээлийг урлаж хэрэглэгчийн гарт өгсөн амжилттай байна.

Захиалагчдын нэрсийг дурдвал:

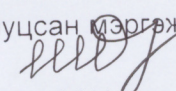
- Булган аймгийн Могод сумын харьяат хурц арслан Ө.Сүхбат зодог шуудаг
- Монгол Улсын начин Оргилболд жанжин малгай зодог шуудаг
- Улсын хошой мэргэн Ө.Эрдэнэбат малгай
- Булган аймгийн хүндэт засуулч Б.Баярхүү жанжин малгай, залаа
- Баян-Агт сумын гоц мэргэн О.Энхболд жанжин малгай
- Орхон аймгийн гоц мэргэн Д.Ганхуяг малгай
- Булган аймгийн заан Д.Мягмардорж зодог шуудаг зэрэг улс, аймгийн алдар цолтой бөхчүүд, харваачдын зодог, шуудаг, малгай, гутлыг урласан билээ.

2.1.4. Соёлын биет бус өвийг хамгаалах, хөгжүүлэх үйл хэрэгт идэвх, санаачлагатай оролцсон.

Ц.Батсүрэн нь өөрийн охидууд болох А.Ариунаа, Т.Батцэцэг, Т.Эрдэнэчимэг нарт бага наснаас нь монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг зааж сургасан төдийгүй Булган сумын иргэн Ч.Бямбасүрэн, Ч.Адъяа, П.Батцэцэг, Сайхан сумын иргэн Г.Отгончимэг, Г.Алтанчимэг нарт 2017 оноос өнөөг хүртэл шавь сургалтаар монгол бөхийн зодог шуудаг урлах ур ухааныг өвлөн уламжлуулан сургасаар байна.

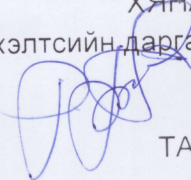
Түүний охин А.Ариунаагийн урласан зодог шуудаг, жанжин малгай нь 2014 оны "Сумын шилдэг брэнд бүтээгдэхүүн"-ээр шалгарсан. Тэрээр өнөөг хүртэл монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг хөгжүүлэн тогтмол өрхийн үйлдвэрлэлээ өргөжүүлэн хөдөлмөрлөж байна.

ТОДОРХОЙЛОЛТ БИЧСЭН:

Соёл гэгээрлийн асуудал хариуцсан, мөргөжилтэн
 Н.МӨНХЗАЯА

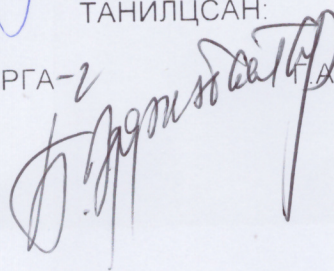
ХЯНАСАН:

Соёлын урлагийн хэлтсийн дарга

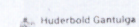
 Д.БААСАНЖАВ

ТАНИЛЦСАН:

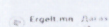
ДАРГА-2

 Т.АЛДАРМӨНХ

Монгол бөхийн 33 шинжийг төгс эгүүлсэн Даян аварга С.Цэрэн - МОНГОЛ - БӨХИЙН ГАЙХАМШИГ

ДЭВН АВАРГА С ЦӨРӨНГИЙН ОХИН
БАТСҮРЭН МИНИ ААН МОНГОЛ ОХИЙН
ЭТ ШИНЖИЙН ЦӨГЦӨӨХӨӨС ГЭДНЭ ОЙН
ОДТОЙ БӨХ ГЭДНЭ ЗӨРӨЗ АЛДАРТАЙ
БАЛЛАА

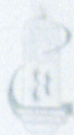

---oOo---

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН НЭГДСЭН САН

2025 оны 11-р сарын

11-ны өдөр

Дугаар CVL2511930001018397

ИРГЭНИЙ ҮНЭМЛЭХИЙН ДАВЛАГАА

Улаанбаатар - Байнгор

Үндсэн мэдээлэл:

РД: **чт66022502**

Овог: **Дархан**

Эцэг /эх/-ийн нэр: **Цэрэн**

Нэр: **Батсүрэн**

Яс үндэс: **Халх**

Хүйс: **Эмэгтэй**

Төрсөн:

Төрсөн огноо: **1966-02-25**

Төрсөн газар:

Иргэний үнэмлэх:

Бүртгэлийн дугаар: **633175020391**

Олгосон огноо: **2012-08-27**

Хүчинтэй хугацаа: **0000/00/00**

Хэд дэх: **1**

Гадаад паспорт:

ГП дугаар: **0773648**

Огноо: **2010-02-23**

Иргэний үнэмлэхэд хэвлэгдсэн хаяг:

Амьдарч эхэлсэн он:

Хаяг: **Булган, Сайхан, 4-р баг, Ундрах,**

Байнга оршин суугаа хаягийн өөрчлөлт

Огноо
Аймаг хот
Сум дүүрэг
Баг хороо
Хороолол
Хотхон
Гудамж
Байр
Хашаа хаалга

Огноо
Аймаг хот
Сум дүүрэг
Баг хороо
Хороолол
Хотхон
Гудамж
Байр
Хашаа хаалга

Огноо
Аймаг хот
Сум дүүрэг
Баг хороо
Хороолол
Хотхон
Гудамж
Байр
Хашаа хаалга

Улсын бүртгэгч

(албан тушаал, тэмдэг)

Ц.Оюундалай

(гарын үсгийн тайлал)

СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ УЛАМЖИЛЖ, СУРТАЛЧЛАН ТҮГЭЭН
ДЭЛГЭРҮҮЛЖ БАЙГАА АРДЫН УЛАМЖЛАЛТ ГАР УРЛАЛ АЙ САВЫН ТӨРӨЛД МОНГОЛ
БӨХИЙН ЗОДОГ ШУУДАГ УРЛАЛЫГ ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧ Ц.БАТСҮРЭНГИЙН
ТОДОРХОЙЛОЛТ

2025 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдөр

Булган

Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч Ц.Батсүрэн нь 1966 онд Булган аймгийн Сайхан суманд 10 хүүхэдтэй айлын зургаа дахь охин болж мэндэлсэн. Ааваасаа өвлөн уламжилсан 2 дахь үеийн өвлөн уламжлагч бөгөөд 1983 оноос өнөөг хүртэлх хугацаанд 32 жил тасралтгүй өвлөн уламжлуулсаар байна. Түүний аав Даян аварга Сэрээтэрийн Цэрэн нь монгол бөхийн 33 шинжийн 32 шинж нь бүрдсэн бөх, тухайн үед өөрийн болон тэр үеийн бөхчүүдийн зодог шуудгийг урлан шаглаж өгдөг байв. Ээж нь дээл, үндэсний малгай оёдог байсныг 10 хүүхэд нь бүгд өвлөн авсан байна. Түүний төрсөн эгч Ц.Даваасүрэн нь монгол бөхийн өргөөнд бөхийн жанжин малгай урладаг. Тэрээр Бөхийн удамтай учраас хүмүүс удамтай хүний гараас зодог шуудгаа авна хэмээн бэлгэдэн хийлгэдэг байна. Өдгөө Бөхийн эдлэл хэрэгслийг иж бүрдлээр нь урлаж түгээн дэлгэрүүлж буй өвлөн уламжлагч юм.

2.1.1. Үндэсний болон олон улсын хэмжээнд зохион байгуулагдсан уралдаан, тэмцээнд амжилт гаргасан;

2025 онд “Монгол гутлын үйлдвэр”-ийн 50-н жилийн ойн медаль, “Нүүдэлчин” дэлхийн соёлын фестивалд монгол бөхийн зодог шуудаг иж бүрдэл бүтээлээр оролцож Бүтээлч үйлдвэрлэлийн төрөлд “Шилдэг өвлөн уламжлагч”-аар тодорч 1,0 сая төгрөгийн урамшууллыг хүртсэн амжилттай байна.

2.1.2. Соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад зохион байгуулагдсан арга хэмжээнд идэвхтэй оролцсон;

2025 оны 08 дугаар сард Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн Тайж хайрханы бэлд зохион байгуулагдсан Нүүдэлчин дэлхийн соёлын фестивалд Монгол Улсын 21 аймаг, нийслэлийн 1000 гаруй соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч, суралцагч, 27 орны 284 зочин оролцогч, төлөөлөгчид оролцсон. Булган аймаг хүн төрөлхтний соёлын биет бус өвийн жагсаалт болон ЮНЕСКО-ийн яаралтай хамгаалах шаардлагатай соёлын биет бус өвийн жагсаалтад бүртгэгдсэн Монголчууд бидний оршихуй болсон үнэт соёлын биет бус өвүүдээ өвлөн уламжлуулах, сурталчлан таниулах, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор 7 ай савын 362 өвийн төрлөөс эх хэл аман уламжлал, илэрхийллүүд, ардын язгуур урлаг, уламжлалт арга ухаан, уламжлалт гар урлал, уламжлалт баяр наадам, зан үйл, ёс, тоглоом наадгай уриа дуудлага зэрэг 6 ай савд багтах 24 өвийн төрлийг 39 өвлөн уламжлагч түгээн дэлгэрүүлж отгийн тоглолт, үзэсгэлэн, боловсролын хөтөлбөрөөр дамжуулан сурталчилан оролцсон. Тус наадамд Ц.Батсүрэн нь өөрийн гараар урласан монгол бөхийн зодог шуудгийн иж бүрдэлийг дэлгэн оролцсон. Мөн Сайхан суманд зохион байгуулагдсан “Алтан намар”, “Монгол дээл”, “Гоёл чимэглэл” зэрэг үзэсгэлэн худалдаанд оролцож өвлөн уламжлагдаж ирсэн өвийг түгээн дэлгэрүүлж байна.

2.1.3. Өөрийн санаачилгаар соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад арга хэмжээ зохион байгуулсан;

Ц.Батсүрэн нь бага насандаа ааваасаа монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг өвлөн суралцаж 32 жил тасралтгүй уламжлалт өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлж улсад болон хувиараа ажиллаж байна. Энэхүү хугацаанд монгол үндэсний бөх, хурдан морины уяачид, үндэсний сур харваачдад нийт 120 ширхэг монгол малгай, 3-10 нас хүүхдийн зодог шуудаг 320

ширхэг, өсвөр насны залуучуудад 300 ширхэг, насанд хүрэгчдэд 200 гаруй зодог шуудаг, хүүхэд, насанд хүрэгчдийн нийт 170 ширхэг монгол гутлыг урласан. Түүний урласан бүтээлийн тоо хязгааргүй ч барагцаалбал 1110 орчим бүтээлийг урлаж хэрэглэгчийн гарт өгсөн амжилттай байна.

Захиалагчдын нэрсийг дурдвал:

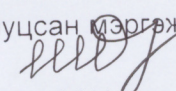
- Булган аймгийн Могод сумын харьяат хурц арслан Ө.Сүхбат зодог шуудаг
- Монгол Улсын начин Оргилболд жанжин малгай зодог шуудаг
- Улсын хошой мэргэн Ө.Эрдэнэбат малгай
- Булган аймгийн хүндэт засуулч Б.Баярхүү жанжин малгай, залаа
- Баян-Агт сумын гоц мэргэн О.Энхболд жанжин малгай
- Орхон аймгийн гоц мэргэн Д.Ганхуяг малгай
- Булган аймгийн заан Д.Мягмардорж зодог шуудаг зэрэг улс, аймгийн алдар цолтой бөхчүүд, харваачдын зодог, шуудаг, малгай, гутлыг урласан билээ.

2.1.4. Соёлын биет бус өвийг хамгаалах, хөгжүүлэх үйл хэрэгт идэвх, санаачлагатай оролцсон.

Ц.Батсүрэн нь өөрийн охидууд болох А.Ариунаа, Т.Батцэцэг, Т.Эрдэнэчимэг нарт бага наснаас нь монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг зааж сургасан төдийгүй Булган сумын иргэн Ч.Бямбасүрэн, Ч.Адъяа, П.Батцэцэг, Сайхан сумын иргэн Г.Отгончимэг, Г.Алтанчимэг нарт 2017 оноос өнөөг хүртэл шавь сургалтаар монгол бөхийн зодог шуудаг урлах ур ухааныг өвлөн уламжлуулан сургасаар байна.

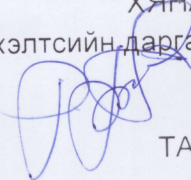
Түүний охин А.Ариунаагийн урласан зодог шуудаг, жанжин малгай нь 2014 оны "Сумын шилдэг брэнд бүтээгдэхүүн"-ээр шалгарсан. Тэрээр өнөөг хүртэл монгол бөхийн зодог шуудаг хийх урлалыг хөгжүүлэн тогтмол өрхийн үйлдвэрлэлээ өргөжүүлэн хөдөлмөрлөж байна.

ТОДОРХОЙЛОЛТ БИЧСЭН:

Соёл гэгээрлийн асуудал хариуцсан, мөргөжилтэн
 Н.МӨНХЗАЯА

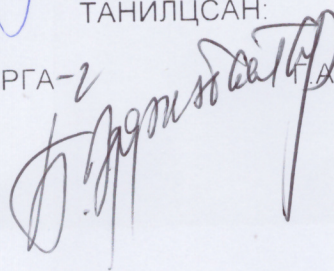
ХЯНАСАН:

Соёлын урлагийн хэлтсийн дарга

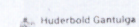
 Д.БААСАНЖАВ

ТАНИЛЦСАН:

ДАРГА-2

 Т.АЛДАРМӨНХ

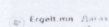

Монгол бөхийн 33 шинжийг төгс эгүүлсэн Даян аварга С.Цэрэн - МОНГОЛ, БӨХИЙН ГАЙХАМШИГ

Дани овара С 455 (англис омор 11) 11/2/11 105

ДЭВЭН АВАРС С ЦЭРЭНГИЙН ОХИН
БАТСҮРЭН МЭНГИЙН ДЭВ МОНГОЛ БОХИЙН
ЭТ ЦИНИЖИЖ ЦӨГЦЛӨӨХӨӨС ГАДНА ОЙН
ОДТОЙ БОХ ГЭДЭЭ ТЭРХЭЭ АНДАНГАЙ
БАЙЛАА

ДАВН АВАРГА С ЦЭРЭГИЙН ОХИН БАТСҮРЭН
МҮНИЙ ДАВ МОНГОЛ БӨХИЙН ЭЗ ШИНЖИЙН Ц

Ц.Батсүрэнс Бигдээн агаарга С.Цэрэнгийн

---oOo---

**БУЛГАН АЙМГИЙН
СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ, ЗАЛУУЧУУДЫН
ГАЗРЫН ХУРЛЫН ТЭМДЭГЛЭЛ**

2025 оны 12 дугаар сарын 10

Дугаар 05

Булган сум

┌ 2025 ОНЫ АЙМГИЙН "ШИЛДЭГ ӨВЛӨН
УЛАМЖЛАГЧ"-ИЙГ ШАЛГАРУУЛАХ
АЖЛЫН ХЭСГИЙН ХУРЛЫН ТЭМДЭГЛЭЛ ┐

Соёл урлаг, аялал жуулчлал, залуучуудын газрын даргын тушаалаар байгуулагдсан Аймгийн шилдэг Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагчийг тодруулах ажлын хэсгийн хурал 2025 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 15 цаг 00 минутад 100 хувийн ирцтэй Соёл урлаг, аялал жуулчлал, залуучуудын газрын Соёл урлагийн хэлтсийн өрөөнд дараах бүрэлдэхүүнтэй хуралдав.

1. Д.Баасанжав (Соёл урлагийн хэлтсийн дарга)
2. Т.Бэхтөр (Музейн захирал)
3. Т.Мөнгөнтуяа (Нийтийн номын сангийн захирал)
4. Ж.Ганбат (Музейн боловсролын ажилтан)
5. Н.Мөнхзаяа (Соёл гэгээрлийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн)

ХЭЛЭЛЦСЭН НЬ:

Аймгийн шилдэг Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагчийг тодруулах, шалгарсан өвлөн уламжлагчийн материалыг "Улсын Шилдэг өвлөн уламжлагч"-тодруулах ажлын хэсэгт хүргүүлэх тухай.

СОНССОН НЬ:

Д.Баасанжав: Та бүхэнд өдрийн мэнд хүргэе. Монгол Улсын Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 354 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Аймгийн Засаг даргын 2022 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн А/705 дугаар захирамжаар аймгийн "Шилдэг өвлөн уламжлагч"-ийг тодруулах журмыг баталсан. Тус журмын 2.1 дэх заалтад Үндэсний болон бүс, орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулагдсан уралдаан, тэмцээнд амжилт /шагналт байр эзэлсэн болон тусгай шагнал хүртсэн/ гаргасан, Соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод болон гадаад улсад зохион байгуулагдсан арга хэмжээнд идэвхтэй оролцсон, Соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлийн арга хэмжээг Улс, аймгийн хэмжээнд болон гадаад улсад өөрийн санаачилгаар зохион байгуулсан, Соёлын биет бус өвийг хамгаалах, хөгжүүлэх үйл

хэрэгт идэвх, санаачилгатай оролцсон, Тухайн жилд Соёлын биет бус өвийг 3-аас доошгүй хүнд өвлөн уламжлуулсан өвлөн уламжлагчийг шалгаруулна гэж заасан. Материал, журамтайгаа бүрэн танилцаад саналаа хэлэлцье.

Н.Мөнхзаяа: Баян-Агт сумын Соёлын төвөөс А.Отгонбаяр, Бүрэгхангай сумын Соёлын төвөөс Ч.Жавзан, Дашинчилэн сумын Соёлын төвөөс Ц.Мягмар, Сайхан сумын Соёлын төвөөс Г.Ганбаатар, Ц.Батсүрэн нарын нийт 5 материал ирлээ. Та бүхэн өвлөн уламжлагчийн материалтай танилцана уу.

Д.Баасанжав: За та бүхэн материалтай танилцсан бол эхлээд нууц санал хураалт явуулъя.

Н.Мөнхзаяа: Нууц санал хураалтаар Сайхан сумын өвлөн уламжлагч Ц.Батсүрэн 5 авсан байна.

Д.Баасанжав: За нууц санал хураалтаар Ц.Батсүрэн өвлөн уламжлагч гарч ирлээ. Сонгосон шалтгааныг ярилцъя.

Т.Бэхтөр: Тухайн жилд хийсэн ажлыг харгалзан 1 хүнийг сонгох уу?

Д.Баасанжав: Тиймээ. Нэг хүнийг шалгаруулна.

Ж.Ганбат: Журам болон нийт 5 өвлөн уламжлагчийн материалтай нэг бүрчлэн уншиж танилцлаа. Миний харснаар журам дээрх шалгуур үзүүлэлтийг хангасан нь нэг л хүн байна бусад нь шалгуур үзүүлэлтээ хангахгүй байна. Мэдээлэл нь дутмаг санагдаж байна. Энэ жил таньдаг хүмүүсийн материал ирсэн байна. Энэ хүмүүсийн бүтээлтэй танилцаж байсан хүний хувьд хэлэхэд ур чадвар, ховор нандин өв талдаа Ц.Батсүрэн байна.

Т.Бэхтөр: Санал нэг байна. Энэ дунд ганцхан олон улсын наадамд оролцож өвлөн уламжилж яваа өвөө сурталчилж амжилт гаргасан, шавь сургалтаар иргэдэд заасан нь Ц.Батсүрэн гэдэг өвлөн уламжлагч л байна. Бусад материал нь тухайн ондоо хийсэн бүтээсэн, амжилт нь дээрх өвлөн уламжлагчийг гүйцэхгүй харагдаж байна.

Н.Мөнхзаяа: Ц.Батсүрэн өвлөн уламжлагч өөрийн ааваас өвлөн сурсан орон нутгийн иргэдэд тухайн өвийг зааж сургаж байгаа. Бөхийн зодог шуудгийг иж бүрдлээр нь хийж байгаа уран хүн. Энэ жил зохион байгуулагдсан "Нүүдэлчин" дэлхийн соёлын фестиваль оролцож Уламжлалт гар урлалын төрөлд "Шилдэг өвлөн уламжлагч"-аар тодорсон амжилттай. Орон нутгаас зохион байгуулсан үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцдог.

Т.Мөнгөнтуяа: Шалгуур үзүүлэлтийн дагуу өвлөн уламжлагчдын материалтай танилцлаа. Ц.Батсүрэн өвлөн уламжлагчийн материал илүү нийцэж байгаа харагдаж байна. Энэ хүний гараар урласан зодог шуудгийг бөхчүүд захиалан авдаг нь их

бэлгэдэлтэй санагдаж байна. Цэрэн аварга бол улс орондоо нэртэй хүн, ааваасаа энэ гайхалтай өвийг өвлөн авч түгээн дэлгэрүүлж яваа нь бахдам сайхан байна. Бүтээлийг нь барьж үзэх боломж гарч байсан хүний хувьд хэлэхэд язгуур хэв шинжээ алдаагүй, шаглаа бүр нь хатуу биетэй, муулаад хэлэх өөгүй байсан.

Д.Баасанжав: Бид шалгуур үзүүлэлтэд хэн илүү нийцэж байна түүнийг уламжлах нь зүйтэй. Материалуудтай танилцаж үзэхэд Сайхан сумын өвлөн уламжлагч Ц.Батсүрэн 2025 онд хийж бүтээсэн амжилт нь бусдаасаа илүү мөн ховордож буй өвийг өвлөн уламжлуулж байгаагаараа онцлог байна. Гараар шаглаж бөхийн зодог шуудаг урладаг хүмүүс ховордсон нь "Нүүдэлчин" наадам дээр харагдаж байсан.

Д.Баасанжав: За эер нэмж хэлэх саналтай хүн байна уу?

Т.Бэхтөр, Ж.Ганбат, Т.Мөнгөнтуяа, Н.Мөнхзаяа –Байхгүй

Д.Баасанжав: Шалгарсан Ц.Батсүрэн өвлөн уламжлагчийн материалыг Соёлын өвийн үндэсний төврүү хүргүүлэх тал дээр та бүхний санал.

Т.Бэхтөр: Үндэсний болон олон улсын хэмээнд соёлын биет бус өвийг хамгаалах, сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх, хөгжүүлэх үйл хэрэгт идэвх санаачлагатай оролцсон өвлөн уламжлагчийг аймгийн хэмжээнд тодрууллаа. Шалгарсан өвлөн уламжлагчийн материалыг Соёлын өвийн үндэсний төврүү илгээж улсын шилдэг өвийг шалгаруулах ажлын хэсэгт хүргүүлэх нь зүйтэй гэж бодож байна.

Ж.Ганбат, Т.Мөнгөнтуяа, Н.Мөнхзаяа- Дээрх саналтай бодол нэг байна.

ШИЙДВЭРЛЭСЭН НЬ:

Аймгийн "Шилдэг өвлөн уламжлагч" тодруулах саналыг журмын дагуу нууцаар хурааж дүнг нэгтгэхэд 90% нь Монгол бөхийн зодог шуудаг Даян аварга Цэрэнгийн Батсүрэн, 10% Уран дархан Гомбын Ганбаатар гэж саналыг өгснөөр Аймгийн Шилдэг өвлөн уламжлагчид Ц.Батсүрэн-г нэр дэвшүүлж Аймгийн Засаг даргад уламжлах, тус материалыг Соёлын өвийн үндэсний төврүү илгээх шийдвэр гарлаа.

Хурал 16:30 минутад өндөрлөв.

ХУРЛЫН ТЭМДЭГЛЭД ХӨТӨЛСӨН

Нарийн бичгийн дарга

Н.Мөнхзаяа

(Соёл гэгээрлийн асуудал хариуцсан
мэргэжилтэн)

ХУРАЛД ОРОЛЦСОН:

Ажлын хэсгийн ахлагч:

Д.Баасанжав (Соёл урлагийн хэлтсийн
дарга)

Гишүүн:

Т.Бэхтөр (Музейн захирал)

Т.Мөнгөнтуяа (Нийтийн номын сангийн
захирал)

Ж.Ганбат (Музейн боловсролын
ажилтан)